

2018

ROK PROTESTOV

Rozhovory
Tomáša Gálisa
s Grigorijom
Mesežnikovom

Kiska, Žitňanská, Farská, Šeliga, Maďarič, Drucker,
Benetin, Stanke a Gažovič píšú, ako prežívali rok,
keď zavraždili Jána Kuciaka

**Tomáš Gális,
Grigorij Mesežnikov**

**2018 ROK
PROTESTOV**

**KNIŽNÁ
EDÍCIA
DENNÍKA**

2018

ROK PROTESTOV

**Rozhovory
Tomáša Gálisa
s Grigorijom
Mesežnikovom**

**Kiska, Žitňanská, Farská, Šeliga, Maďarič, Drucker,
Benetin, Stanke a Gažovič píšú, ako prežívali rok,
keď zavraždili Jána Kuciaka**

Copyright: Tomáš Gális, Grigorij Mesežnikov,

N Press, s. r. o., 2018

Tlač: FINIDR, s. r. o.

Vydal: N Press, s. r. o. v roku 2018

ako svoju siedmu publikáciu

Vydanie prvé

ISBN 978-80-972394-7-3

Obsah

Pripomenulo to 90. roky, Ficova reakcia bola katastrofálna	7
Andrej Kiska SIS mi dala na stôl správu o prepojení štátu na mafiu	24
Fico si nedokáže priznať chybu	27
Marek Maďarič Čakal som, že zareaguje vláda. Márne. Tak som odstúpil ja	46
Kiska hovoril o mafiánskom štáte, Fico o Sorosovi	49
Karolína Farská Dni, ktoré presiahli naše životy	64
Juraj Šeliga Podpíšem, nemôžeme zostať ticho	66
Demonštrácie pripomínali rok 1989	69
Juraj Benetin Ako som na protestoch našiel túto verziu hymny	78
Pellegrini má láskavejšiu tvár, ale rozhoduje stále Fico	81
Lucia Žitňanská Moje pôsobenie vo vláde bolo ďalej nemysliteľné	98
Návrh na menovanie Sakovej bol prejavom mocenskej arogancie	101
Tomáš Drucker Strana, ktorá ma nominovala, chcela iné, ako som chcel ja	114
To už hraničí so zradou národných záujmov	119
Ondrej Gažovič Fico blúznil o Sorosovi a ja som si spomenul na Troškovú u Merkelovej	132
Máme tu systém, ktorý niektorým umožňuje vysekať sa	135
Richard Stanke Na tomto pódii sa nedalo skryť za postavu ani text	148
 Chronológia udalostí od vraždy Jána Kuciaka a Marty Kušnírovej	 177

Pripomenulo to 90. roky, Ficova reakcia bola katastrofálna

**Vražda novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice Marty
Kušnírovej sa stala jednou z tých udalostí, pri ktorých si ľudia
zapamätajú, kde práve boli, keď sa o nich dozvedeli. Ako
sa na pondelok 26. februára 2018 pamätáte vy?**

To viem celkom presne. Bol som v Prahe. V českom senáte som mal prezentovať správu, ktorú sme pripravili spolu s kolegami z viacerých krajín, o „mäkkej“ sile Ruska a Číny. Skoro ráno mi jeden z mojich synov, ktorý žije v Prahe, poslal ostrú esemesku. Zrejme počítal s tým, že už viem, o čo ide, a písal niečo ako: No vidíš, ako to na tom Slovensku je, už zabíjajú aj čestných, poctivých novinárov a ľudia ako Kočner tu vládnu. Zapol som

internet, aby som zistil, o čo ide, ale potom som sa musel venovať práci. Lenže stále mi hlavou vrtala myšlienka, čo to bude znamenať.

Ako ste to vtedy vnímali?

Nedalo sa to porovnať napríklad s 11. septembrom, ale aj napriek tomu som mal hneď pocit, že na Slovensku sa v blízkej budúcnosti niečo udeje. Nakoniec, mám to aj zdokumentované. Šéfredaktor internetového časopisu Visegrad Inside Wojciech Przybylski ma poprosil, či by som mu k tomu niečo napísal. Bol to pomerne stručný článok, ktorý vyšiel prvého marca a v ktorom som vyslovil názor, že táto udalosť je taká významná, že o niekoľko týždňov na Slovensku už nebude predsedom vlády Robert Fico. Potom som sa aj trochu zháčil, či som to neprehnal, ale udalosti nakoniec prekonali aj túto prognózu.

V prvých reakciách politikov či novinárov sa stále opakovala jedna vec: porovnanie s 90. rokmi, s vládou Vladimíra Mečiara, únosom prezidentovho syna a s vraždou Roberta Remiáša. Spomínali sa vtedajšie vyhrážky novinárom, bitky, výbuchy áut. Aj vám to pripomenulo toto obdobie?

Iste. Frekvencia takýchto spektakulárnych násilných činov sa o vtedy znížila, ale faktom je, že vražda Jána Kuciaka súvisela s tým, o čom písal. O tom som nemal a ani dnes nemám najmenšiu pochybnosť. Okamžite mi to pripomenulo 90. roky – i keď teraz sa nedalo tak jednoznačne povedať, že za tým stála vládna moc. Lenže toto obdobie mi pripomenul aj spôsob, akým sa spoločnosť s touto vraždou vyrovnávala. Ten spôsob mi dokonca pripomenul aj november 1989.

Ako to myslíte?

Bol som na všetkých protestoch v novembri 1989 i na všetkých tohtoročných demonštráciách. V marci 2018 som síce na námese-

tiach videl rozčúlených ľudí, ale boli zjavne nastavení inak ako napríklad tí, čo prichádzali manifestovať pre kauzu Gorila. Aj vtedy boli ľudia rozčúlení, ale bolo tam cítiť najmä zlosť, nie dobroprajnosť. Možnože tam bolo aj iné personálne zloženie. No ľudia, ktorí manifestovali teraz, mali veľmi podobné nastavenie ako tí z roku 1989: chceli slušnosť a spravodlivosť. Mali síce veľmi tvrdé požiadavky, ale nebolo tam nič násilné, nenavrhovali hlúposti. Prevažujúca atmosféra týchto demonštrácií bola skôr žičlivá. Bol to protest proti praktikám, ale nie proti systému, ktorý bol týmito praktikami deformovaný.

Predstavitelia vlády, podobne ako opoziční či koalíční poslanci, tento čin odsúdili, ale zároveň sa začalo hovoriť o ponuke milióna pre človeka, ktorý pomôže chytiť páchatela dvojnásobnej vraždy. Neskôr sa milión v hotovosti objavil priamo na stole na tlačovke predsedu vlády, ministra vnútra a policajného prezidenta. Bola to primeraná reakcia?

Z pohľadu vlády a jej predsedu Roberta Fica to bola úplná katastrofa. Predovšetkým – toto sa nerobí na tlačovkách a nerobí to významný ústavný činiteľ. Ak chce polícia niekoho dolapiť, robí to iným spôsobom. Po druhé – bol tu zavraždený novinár a bol evidentne zavraždený preto, že chcel niečo odhaliť. Nieкто mal naozaj záujem o to, aby jeho články nevyústili do potrestania. V pozadí mohli byť nejaké finančné záujmy a podobne. No v takejto situácii sa predseda vlády tváril, ako keby nešlo o nič iné než o peniaze, o nič viac než o to, že za tieto peniaze teraz nieкто niekoho udá. Ale veď tu zomrel človek! Mne to pripomenulo mafiánske metódy, ale aj keby sme to tak nenazvali, bola to komunikačná, mediálna katastrofa. Hoci vieme, že neskôr sa Smeru podarilo stabilizovať svoju podporu a zabrániť prudkému prepadu, toto strane aj v očiach vlastných voličov poškodilo. Keď predseda vlády vôbec považuje za možné, že sa to celé vyrieši uplatením nejakého človeka, niečo nie je v poriadku. Ľudia, ktorí

niečo tušia o tom, ako sa chytajú vrahovia, jasne hovoria, že išlo o PR akciu, ktorá nemohla mať reálny vplyv na dolapenie páchatel'ov.

Keď sa o tom predstavitelia slovenskej vlády dozvedeli, jednoducho museli konať, museli vydať nejaké vyhlásenie, určite zažívali obrovský stres. Napokon – Kaliňák v stredu po čine povedal, že išlo o tri najťažšie dni jeho života. Nemohol to byť len skrat? Alebo je to spôsob, akým Fico uvažuje?

Ja skutočne neviem, kto to predsedovi vlády navrhol. Možno to bol niekto z bližšieho politického prostredia alebo niektorý z mediálnych poradcov. Ale bez ohľadu na to, kto s tým prišiel a ako tam debatovali, je dôležité to, že zvolili práve tento spôsob, ktorý o Smere hovorí veľmi veľa. Robert Fico a jeho strana hľadajú za všetkým materiálny záujem. Možno mali predstavu, že takáto ponuka ľudí povzbudí. Fico je predsa známy názormi, že v politike sú najdôležitejšie záujmy. Hodnoty sú pre neho druhoradé, dôležité je, aby mali ľudia uspokojené svoje záujmy. Samozrejme, na rôznych poschodiach inak: niekto je spokojný s tým, že dostane vianočný dôchodok, niekto je spokojný, keď vyhrá tender, iný má radosť, keď sú dobré ekonomické ukazovatele, ktoré môže prezentovať. Podobné uvažovanie platilo aj v tomto prípade. Bola to predstava, že sa nájdu ľudia, ktorí za také veľké peniaze niečo odhalia. Ale kto by to mal byť? Pre bežného človeka je to naozaj veľká suma. Podľa mňa to bolo skôr navádzanie na to, aby sa prihlásili ľudia z prostredia, odkiaľ mohol prísť vrah, z prostredia mafie alebo z prostredia podnikateľov s podobnými väzbami.

Už v prvý deň vydali šéfredaktori hlavných slovenských médií spoločné vyhlásenie, kde sa hovorilo o solidarite a tiež o návrate 90. rokov.

Z toho som mal veľmi dobrý pocit. Keď som to čítal, cítil som až zimomriavky, pretože hoci slovenské médiá nie sú vždy zajedno

v interpretácii udalosti, v tomto sa zhodli. Niečo podobné však bolo vidno už predtým. Hoci mali médiá problémy s profesionalizmom, s vlastníckymi vzťahmi a podobne, gro slovenských médií pomohlo v procese prechodu k demokracii a k trhovej ekonomike, k vstupu do EÚ a do NATO. Odvtedy sa kvalifikácia novinárov v politických i ekonomických témach veľmi zvýšila, sú omnoho profesionálnejší a analytickejší. A toto bola udalosť, keď sa to prejavilo. Väčšina mainstreamových médií je aj napriek všetkým svojim rozdielom prodemokratická, prozápadná a prointegračná. Jasné, že niektoré médiá môžu hrať svoje hry alebo hry svojich vlastníkov, ale vo všeobecnosti zohrávajú pozitívnu úlohu. Spomínané vyhlásenie ma potešilo rovnako ako ich podpora slušného Slovenska. Žiaľ, na politickej strane spoločenského establišmentu to tak nie je a niektorí politici v záujme svojich osobných ambícií formulujú veci odlišne. To sa v médiách zatiaľ neukazuje, stále prevažuje solidarita, stále vidno spoluprácu v investigatíve a dokonca už aj vo vzťahu k politikom. Keď sa niektorý z vládnych politikov správa nevhodne alebo neodpovedá niektorému médiu, už naráža na kritickejšiu reakciu novinárov ako v minulosti. Možno by mohla byť ešte tvrďšia, napríklad v tom, že novinári budú takéhoto politika úplne bojkotovať. Médiá sa celkovo prejavili pokrokovejšie, čo nemyslím v ideologickom zmysle, ale tak, že prejavujú profesionalitu a držia sa pokope.

Ešte v prvý deň, keď sme sa dozvedeli o vražde, začali novinári poukazovať na jej dva možné motívy. Tak ako pri mnohých iných čudných kauzách sa aj tu začalo spomínať meno Mariana Kočnera, o ktorom Ján Kuciak písal a ktorý sa mu vyhrážal. A rovnako sa začalo hovoriť o talianskej mafii a o jej prepojení na úrad vlády. Prekvapilo vás to?

Ani nie. Postupne začali pribúdať aj iné verzie, napríklad tá, že v pozadí môže byť aj nejaká sudcovská mafia, no táto verzia sa nestala dominantnou. Tragédiou však je, že každá z týchto

verzií sa napokon môže ukázať ako opodstatnená. Keď sa niečo také udeje, kriminalisti i novinári si vytvárajú viaceré verzie, z ktorých sa niektoré ukážu ako neopodstatnené a iné ako relevantnejšie. No v tejto kauze je vážna každá verzia. Veď dá sa z toho vylúčiť Kočner? Stále sa najviac hovorí o talianskej mafii, ktorá nemusí na riešenie všetkých problémov využiť vraždu, ale je to vraždiaca štruktúra. A pozrime sa na súdnictvo. Ani po roku 1989, ani po mečiarizme tento sektor nebol zreformovaný. Pozrite sa, aké verdikty prijímajú sudy, dokonca aj tie na vyššom stupni. Netvrdím, že to tak naozaj je, ale je možné si predstaviť, že napokon sa potvrdí aj táto verzia. Nepoznáme stav vyšetrovania, ale žiadna z týchto verzií minimálne nebola vyvrátená. Nie som vyšetrovateľ, ale mám pocit, že to spravil alebo objednal niekto, komu Kuciak už samotnou svojou tvorbou, odhalovaním pozadia rôznych káuz prekážal. Napokon, prokuratúra v septembri potvrdila, že motívom mohla byť len Kuciakova práca.

Minulý rok použil prezident Andrej Kiska pojem mafiánsky štát. Vtedy sa to dalo zlahčiť či zhodiť s tým, že mu ide o vlastné daňové problémy, ktoré naňho vyťahoval premiér Fico a minister vnútra Kaliňák. No ešte v prvý deň, keď sme sa dozvedeli o vražde, sme si mohli prečítať aj o tom, že dvaja zamestnanci úradu vlády, hlavná štátna radkyňa Mária Trošková a člen Bezpečnostnej rady Viliam Jasaň, majú kontakty na taliansku mafiu. A vedeli sme tiež, že Kočner má nadštandardné väzby na generálnu prokuratúru. Sú po tomto zistení vyjadrenia, že je Slovensko mafiánsky štát, prehnané?

Chápem, prečo prezident použil výraz mafiánsky štát, čím sa vystavil kritike. Do určitej miery išlo o zveličenie, ale podľa mňa to bolo prípustné zveličenie. Keby som mal podpísať tvrdenie, že na Slovensku vládne mafia, mal by som s tým problém. Mafiánsky štát totiž znamená, že síce fungujú nejaké formálne mechanizmy, ale

vôľa občanov sa vôbec nepremieta do fungovania inštitúcií, všetko je len formálne a v skutočnosti vládne mafia. S tým by som sa sotva stotožnil. Vieme, že takéto režimy pôsobili napríklad v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch v Latinskej Amerike a k tomuto modelu za blíži dnes aj Rusko. Na Slovensku však mafia v takom plnom rozsahu nevládne. Lenže treba povedať aj to – a v tom mal prezident pravdu –, že mafiánske metódy sa tu používajú vo vybraných oblastiach. Organizovaný zločin s ekonomickými záujmami bol – a ja dúfam, že stále bude – príkrátky na to, aby mohol v plnom rozsahu ovplyvniť rozhodovanie a formovanie inštitúcií. Stále tu máme voľby, ktoré sú síce všeličím ovplyvniteľné, ale stále sú slobodné. V Rusku mafia zrástla so štátnym aparátom a silovými zložkami a výsledky volieb sú predvídateľné. To na Slovensku nie je, ale vieme, že v ekonomickom i v politickom prostredí sa používajú metódy kriminálneho, mafiánskeho typu.

Napríklad?

Vieme, že sa tu zneužívajú insiderské informácie, máme selektívnu spravodlivosť, čo nás úplne gniavi. Máme u nás niečo, čo by som nazval zajatím štátu. Nehovorím, že všetky zákony vznikajú priamo na objednávku nejakých skupín alebo osôb, ale poruchy vo fungovaní štátu sú evidentné. Vieme o tom, ako sa pripravovali niektoré návrhy zákonov, ktoré vyhovovali určitým skupinám, dokonca len určitým firmám. Podobne sa robili aj niektoré personálne rozhodnutia. Aby som to zosumarizoval: mafiánsky štát v klasickom zmysle slova tu, našťastie, nemáme. Žijeme však v štáte, kde sa mafiánske metódy používajú nadštandardne často.

Ako je možné, že sa do tesnej blízkosti premiéra dostane osoba typu Troškovej, ktorá bola v obchodnom i osobnom styku s talianskym mafiánom?

Je to určite zlyhanie inštitúcií, ktoré sú poverené úlohou od-filtrovať podobných ľudí. Ja som voči strane Smer a bývalému

predsedovi vlády Robertovi Ficovi veľmi kritický, tak to možno bude znieť zaujato, ale myslím si, že ešte viac je to o samotnom Ficovi. On totiž takto vybavuje veci. Robí to osobne, s prihliadnutím na svoje personálne väzby a záväzky, možno s ohľadom na nejakú personálnu chémiu. Je to človek, ktorému takéto metódy neprekážajú, uplatňuje ich, pretože dáva na osobnú priazeň a lojalitu. Pozná sa s Jasaňom, s nejakými funkcionármi na východnom Slovensku... Jednoducho to podcenil a možno tiež prejavil nejakú osobnú sympatiu k tejto osobe, pretože má nejaké preferencie. Čiže prípad slečny Troškovej viac svedčí o tejto strane a o jej predsedovi. Keď je Fico pri moci, snaží sa ju využiť úplne na doraz. Keď mal k dispozícii nejaké právomoci, tak ich využil, uplatňoval ich tak, aby nezostal takpovediac prázdny priestor. Preto uplatňuje svoj osobný vplyv aj v inštitúciách, ktoré z titulu svojich právomocí musia dbať o to, aby sa na citlivé miesta nedostali nesprávni ľudia. Samozrejme, to z nich nesníma vinu.

Neskôr sme sa dozvedeli, že sa Trošková dostala aj na rokovanie s Angelou Merkelovou. Ako je to vôbec možné?

To je neuveriteľné. Dobré, keď ako štátna radkyňa príde povedzme na výjazdové zasadnutie vlády a stretne sa s riaditeľmi miestnych podnikov, dá sa to zniesť. Ale sedieť na rokovaní s Angelou Merkelovou, ktorá je predstaviteľkou nášho najstrategickejšieho partnera a spojenca, krajiny, čo pre nás znamená strašne veľa, je už ďaleko za čiarou. V čom tam asi tak mohla radieť? Navyše vzhľadom na jej prepojenia môže vzniknúť podozrenie, či nemohla byť aj zdrojom únikov informácií.

Vráťme sa ešte ku dňu, keď sme sa dozvedeli, že Jána Kuciaka zavraždili. Okrem toho, že premiér Fico prvýkrát hovoril o miliónoch eur, tiež zrušil svoj pracovný program, spolu s ministrom vnútra išiel na stretnutie s generálnym

prokurátorom a ohlásil aj stretnutie so šéfredaktormi médií.

To bola reakcia, ktorá vyplývala z jeho pozície. Ako predseda vlády kompetenčne nezodpovedá za samotné vyšetrovanie, ale je politicky poverený tím, aby tu fungovali inštitúcie. Samozrejme, určite má aj politický cit, aby pochopil, že sa udialo niečo, čo ho môže zmiestť. S výnimkou vypísania odmeny šlo viac-menej o štandardnú reakciu: niekoľkokrát vyhlásil, že ako predseda vlády urobí všetko pre to, aby polícia vypátrala páchatelov a aby boli potrestaní. Možno teraz prebehnem, ale súvisí to: čoskoro tento postoj premenil na zdôvodnenie toho, prečo nemôže odstúpiť. Neskôr už zotrvanie samého seba a ministra vnútra vo funkciách formuloval ako nevyhnutnú podmienku úspechu vyšetrovania. To bolo, samozrejme, veľmi falošné, pretože už ani tak nešlo o vyšetrovanie, ale práve o zotrvanie vo funkcii. V konečnom dôsledku však on a minister vnútra Kaliňák dosiahli úplný opak. Tvrdenie, že bez ich bezprostredného dohľadu nad vyšetrovaním vyšetrovanie nepovedie k dolapeniu páchatela, ľudí pobúrilo ešte viac. Ľuďom totiž skutočne záleží na tom, aby vyšetrovanie prinieslo reálne výsledky. A pre mnohých ľudí bola táto kauza vlastne len logickým vyústením spôsobu vládnutia tejto garnitúry. Skrátka, malo to skôr kontraproduktívny účinok.

Fico sa stretol aj so šéfredaktormi. No čo im mohol povedať človek, ktorý na novinárov desať rokov permanentne útočil, nadával im do protislovenských prostitutok, hyen, slizkých hadov, záchodových pavúkov a podobne? Bolo predsa jasné, že redaktorov nemohol presvedčiť o ničom.

Nemohol, ale pokúsil sa zahrať človeka, ktorému dochádzajú súvislosti. Vedel, že sila slovenských médií je veľmi veľká. Napokon, pozrite sa na to, koľko bolo prípadov, keď unikali informácie o ľuďoch, ktorí nesúhlasili so Smerom. Podľa mňa unikali s vedomím ľudí v Smere. V tejto strane vychádzali z toho, že médiá majú silu

a že to zaúčinkuje. Po vražde veľmi správne odhadli, že mediálny obraz bude kľúčový. Navyše médiá sa jednoznačne solidárne postavili za to, aby sa zločin vysvetlil a vyšetril. Lenže Fico doplatil na to, že bol tak dlho arogantný. Preto toto stretnutie nevyznelo príliš úprimne, ale skôr ako súčasť taktiky zameranej na neutralizáciu kritického postoja novinárov.

Fico a Kaliňák vytvárali dojem, že bez nich vyšetrovanie nepôjde dopredu alebo sa dokonca zastaví. No už čoskoro sa ozval aj generálny prokurátor Jaromír Čížnár, ktorý hovoril, že politici a vlastne aj policajný prezident Tíbor Gašpar, čo s nimi vystupoval na tlačovkách, by sa mali prestať vyjadrovať k vyšetrovaniu prípadu. Ako je možné, že premiér a minister vnútra vôbec rozprávali o nejakých verziách prípadu, keď je polícia teoreticky nezávislá a nepodlieha im?

V prvom rade: nebolo to po prvýkrát, keď predseda vlády a minister vnútra poskytovali informácie o rôznych prípadoch. Veď ten najznámejší sa udial ešte na začiatku ich prvej vlády – bolo to tak v prípade Hedvigy Malinovej, ale aj v prípade Igora Matoviča a podobne. Je symptomatické, že keď išlo o presadenie ich záujmov a cieľov, nemali zábrany takto vystupovať, ale keď išlo o podozrenia týkajúce sa pozadia Smeru, hovorili, že orgány činné v trestnom konaní sú procesne nezávislé a oni nemajú možnosť a ani nechcú do vyšetrovania zasahovať. Keď to robili v prípadoch, keď im to vyhovovalo, tak im to „prešlo“. Samozrejme, nie u dotknutých osôb či médií, ale napríklad v očiach voličov im to nepoškodilo. Naopak, určitú časť verejnosti sa im podarilo udržať v presvedčení, že sú dôležití, že bez nich to nepôjde. Lenže informácie, ktoré vyšli najavo, ukazujú, že ak aj neovplyvňovali samotné vyšetrovanie, mali prístup k tomu, k čomu by prístup mať nemali. Preto je len logické, že sa k tomu vyjadril generálny prokurátor, ktorý má zo zákona dbať o to, aby sa na Slovensku zákony neporušovali.

No ani Čižnár v tom nie je konzistentný.

Môžeme si o ňom myslieť všeličo. V niektorých veciach sa správa nezávislejšie, v iných zatiaľ nepresvedčil, ale toto bolo také zjavné porušenie, že sa musel ozvať, inak by sa napríklad začali ľudia pýtať, aký dohľad nad vyšetrovaním mala prokuratúra, keď doň takto vstupujú členovia vlády. Minimálne v prípade Hedvigy Malinovej to bolo takto ovplyvňované. Teraz bola dosť iná atmosféra, vstup do vyšetrovania nebol taký ľahký, ale už to, že predstavitelia strany pristúpili na tento spôsob komunikácie, svedčí dosť o tom, ako strana Smer a jej reprezentanti vnímajú princípy právneho štátu.

Netrvalo dlho a najsilnejšie opozičné strany Sloboda a Solidarita a Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti vyzvali Fica, aby odstúpil z postu premiéra. Bola to adekvátna požiadavka, keď ešte nebolo nič vyšetrené?

Myslím si, že áno. Predbehli vývoj, ktorý sme mali možnosť sledovať na manifestáciách. Mali dobrý cit a došlo im, že teraz ide o niečo, čo môže vládnu koalíciu položiť a zmeniť vývoj. Dosť im nahrali aj manifestácie. Na prvých troch, kde sa objavili aj politické požiadavky, bolo najčastejšie skandovaným heslom Dosť bolo Fica a Dosť bolo Smeru. Demonstranti požadovali odchod Kaliňáka i Fica. Čo iné mali dve najsilnejšie opozičné strany žiadať?

SaS a OĽaNO sa od volieb 2016 do demonštrácií v marci 2018 snažili viackrát odvolať členov vlády v parlamente. Ich požiadavka bola pochopiteľná, pretože opozícia sa zväčša snaží využiť slabosť vlády a položiť ju. Bola však požiadavka na odstúpenie adekvátna z pohľadu politológa?

Minimálne sme vedeli to, že tento štýl výkonu moci u nás spôsobuje veľké problémy. Od prvého okamihu bolo jasné, že je súvislosť medzi vraždou a spôsobom, akým vláda a Smer robia politiku, väzbami tejto vládnej moci na ľudí s pochybnou povestou

a korupčnými podozreniami. Po vražde to len naplno vybublalo. Pozrite sa na rok 2016. Na demonštrácie pred komplex Bonaparte neprišlo až tak málo ľudí. Na jednej bolo možno až 15-tisíc demonštrantov. Protesty vtedy oslovili len časť verejnosti, zrejme len voličov opozičných strán. Lenže v roku 2018 ľudia prichádzali skôr ako občania. Už neboli len voličmi nejakých strán, ale občanmi, ktorým ide o spravodlivý a slušný štát, ktorí chceli, aby tu nezabíjali nevinných ľudí, aby tu bola väčšia transparentnosť, aby sa na Slovensku doťahovali veci, aby sa aj toto vyšetrovanie dotiahlo do logického konca. Opozícia asi cítila, že v danom momente nemá postavenie lídrov, ale v tej chvíli robila všetko pre to, aby zostala na strane verejnosti.

Drvivá väčšina korupčných podozrení, spôsob správania a výsledky tejto vlády boli v tom čase už známe, ale výskum, ktorý vyšiel zhodou okolností len deň po tom, čo sme sa dozvedeli o vražde, dával Smeru stále 25-percentnú podporu. Ako je vlastne možné, že Smer, ktorý mal za sebou už iks podozrivých káuz, štyrikrát vyhral voľby a vládol už desať rokov, zostával neohrozene na prvom mieste?

To, čo ste povedali, platí. Za prvej Ficovej vlády sme boli svedkami neuveriteľných káuz, za ktoré by teraz dvaja exministri za SNS mali dokonca nastúpiť do výkonu trestu. Fico ich (a nielen ich) vymieňal, ale predtým ich bránil až do poslednej chvíle. Lenže okrem rôznych káuz si treba uvedomiť aj situáciu na ľavej strane politického spektra, ktorá sa od rokov 2004 či 2005 nezmenila. Voliči tohto typu odvtedy nemajú alternatívu, nemajú inú možnosť prejavit' svoje politické presvedčenie napríklad o nutnosti existencie silného sociálneho štátu. No nejde len o ľavicové presvedčenie, Smer volia aj ľudia s paternalistickým, etatistickým i nacionalistickým nastavením. Smer reprezentuje aj ich. Najväčším spojencom tejto strany je absencia inej politickej ponuky. Na rozdiel od toho, ako sa Smer ihneď po svojom založení v roku

1999 stal alternatívou pre mnohých voličov SDL a HZDS, dnes neexistuje nejaká iná ponuka, atraktívna pre voličov Smeru, ktorá by sa pre nich stala politickou alternatívou.

To sa asi tak ľahko nezmení.

Bolo by fajn, keby sa napríklad Progresívne Slovensko vyprofilovalo ako strana, ktorá dokáže osloviť ľudí naľavo od stredu. Myslím si však, že reálnym a silným súperom Smeru môže byť len nejaká iná ľudová socialistická strana, strana, ktorá dokáže osloviť ľudí, čo dnes podporujú Smer preto, že spomínajú s nostalgiou na komunizmus, a aj preto, že je dosť nacionalisticky orientovaný, a preto, že presadzuje silný štát. Možno by to mohla byť nejaká kryptokomunistická strana, ktorá by hrala podľa demokratických pravidiel, možno nejaká nová Strana demokratickej ľavice. Čiže absencia alternatívy je kľúčový faktor, ale, samozrejme, je tu aj znížená citlivosť voličov Smeru na korupciu, porušovanie ľudských práv či nedodržiavanie demokratických pravidiel.

Opoziční politici a neskôr aj ľudia na námestiach volali po odstúpení Fica, Kaliňáka či policajného prezidenta Tíbora Gašpara. Nakoniec však prekvapujúco odstúpil minister kultúry Marek Maďarič. Svoju rezignáciu zdôvodnil vraždou a tým, že médiá spadajú pod jeho rezort kultúry. Bolo to len gesto? Čo s ním bude, ešte len uvidíme, ale nemyslím si, že to bolo len prázdne gesto. Marek Maďarič už predtým naznačoval, že vyčnieva z hlavného prúdu Smeru. Možno je trochu citlivejší a možno mu viac záležalo na – nemám to spojenie rád, ale použijem ho – bratislavskej kaviarni. Niekedy hrajú svoju úlohu aj osobné vzťahy. Na rozdiel od Fica a Kaliňáka asi nie je len čistým technologom moci, i keď treba povedať aj to, že pre volebné víťazstvá svojej strany sa snažil urobiť veľa a má svoj nepopierateľný podiel na vytvorení systému vládnutia à la Smer. Niekoľkokrát bol šéfom volebného tímu, do kampane vkladal svoju expertízu a ide